

Eva Grisová

Katedra historie, Filozofická fakulta

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně Ústí nad Labem

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

Filozofická fakulta

Uvedení do problému

Vídeň přelomu 19. a 20. století byla častým cílem migrace českého, resp. moravského židovstva. Můžeme zde sledovat výjimečný fenomén přerodu židovské společnosti, který byl spojen s řadou dobově aktuálních témat jako migrace, modernizace, urbanizace, asimilace a v neposlední řadě také gender. Důsledky těchto procesů se pak díky bohatým rodinným a obchodním kontaktům přenášely i do vzdálenějších míst, mimo centrum monarchie. Od roku 1867 do konce 19. století se na poli genderových otázek udály významné změny, kterými se v daném období zabývali ženy i muži židovského vyznání. Na konci 19. století se zásadně změnila představa genderu a ideálu židovské ženy u vídeňských rabínů. V jejich pracích se projevovala touha po tom, aby byl judaismus atraktivním i v moderní společnosti, avšak zachoval si zároveň svou tradiční jedinečnost. Jejich pokusy o vyrovnání se s novou rolí ženy v judaismu souvisely jistě se střetem s moderními idejemi jako ženské hnutí, silící antisemitismus či náboženská reforma.¹⁾ Před rabíny vyvstal úkol, poupravit před zraky věřících podobu ideálu židovské ženy. Ta měla nyní krom základních rolí manželky a matky splňovat i další kritéria. Ženy se nyní měly orientovat v židovských náboženských textech, být rovnocennými partnerkami svých manželů a proniknout ze sféry domácnosti do veřejného života.²⁾

Výzkumné otázky

- 1) Jak reagovali vídeňští rabíni na aktuální změny ve společnosti?
- 2) Jakým způsobem se mohly židovské ženy seberealizovat?
- 3) Lišil se zásadně pohled mužů a žen na tuto problematiku?
- 4) Jaké klady a jaké záporny byly u žen v této době vyzdvihovány (z mužského pohledu)?
- 5) Jak se ve sledovaném období proměnil ideál židovské ženy?

Zdroje a metoda

Základní prameny pro tento výzkum představují:

- I. Dobové memoáry
- II. Archivní fondy IKG Wien (Israelitische Kultusgemeinde Wien)
- III. Primární a sekundární literatura
- IV. Dobový tisk

S pomocí uvedených zdrojů bude provedeno srovnání teoretického konceptu a dobové praxe.

Jak může být kouzlo Vaší podstaty uchopeno slovy, když máte ducha a ušlechtilost francouzských dam, hrdost a sebekontrolu severských Germánů, srdce židovského lidu, zralý intelekt muže, jemnou světaznalou moudrost ženy, která svým životem naplnila svůj osud, čistotu srdce a vnímavost pro vše dobré a krásné...³⁾

Závěr

Zvolené téma je malou ukázkou toho, jak lze nahlížet na dějiny židovské komunity a poukazuje na spojitost s dobově aktuálními problémy, jakým byla mj. genderová otázka. Různé možnosti pohledu na ni nabízejí široký záběr dalšího výzkumu.

Ve sledovaném období byla navíc akcentována úzká spojitost ženského elementu s podstatou židovství. Jeden příklad za všechny: „... Židé představují ženský element v rodině národů, jejich přirozená podstata je více ženská, mají také společné hodnoty a nedostatky.“⁴⁾

Ulice všech ghett mají jedno společné zcela nepominutelné specifikum, jsou to jejich ženy... Okolnosti, jež vytvořily podmínky v ghettu, vytvořily také zvláštní charakter těchto žen. Nezaměnitelný charakter jejich existence a jejich mentality... Tento typ ženy stojí energicky se vztyčenou hlavou vedle svého muže od rána do večera...⁴⁾

Výsledky

- 1) Snaha rabínů o moderní pohled na judaismus a zároveň vyzdvižení tradičních hodnot a role žen v židovské historii.
- 2) Cesty seberealizace :
  - Netradiční = studium na univerzitě, politická angažovanost, vlastní kariéra, atd.
  - Tradiční = péče o domácnost, aktivita v židovské komunitě, práce ve filantropických organizacích, atd.
- 3) I přes nemalé sympatie k rovným právům žen a jejich emancipaci, se setkáváme s názorem, že by neměly být přírodou stanovené hranice mezi mužem a ženou narušovány.⁵⁾
- 4) Klady a záporny ženské povahy:
  - vnímavost, nezištná obětavost či rychlá schopnost učení.
  - nedostatek originality či pasivnost.
- 5) Akcent nejen na tradiční roli ženy v rámci domácnosti, ale i na náboženskou způsobilost a průnik do veřejného života.

Poznámky

1. Alison ROSE, *Jewish women in Fin de Siecle Vienna*, Texas 2008, p.58.
2. Julie LIEBER, *Crafting the Future of Judaism: Gender and Religious Education in Vienna 1867-1914*, in: Leo Baeck Institute Year Book vol. 55, 2010.
3. Těmito slovy popsala v roce 1911 Clothilde Benedikt ředitelku Israelitského ženského dobročinného spolku v okrsku Alsergrund, Rosu Zifferer: Clothilde Benedikt, „Rosa Zifferer-Schüler“, *Österreichische Wochenschrift* 6 (10.2.1911), 90.
4. Sigmund MAYER, *Ein jüdischer Kaufmann 1831 bis 1911. Lebenserinnerungen*, Leipzig 1914, s. 22.
5. Židovskou ženou, její rolí v židovské historii a náboženství, jejími vlastnostmi a povahou se ve svém díle zabýval mj. vídeňský rabín Adolf Jellinek.
6. Adolf JELLINEK, *Juden und Weiber*, Die Neuzeit 33, 1882, s. 277.

Kontakt

Eva Grisová
6. ročník ČD, FF UJEP
Email: grisova.eva@gmail.com